

**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

Шевчук К.Д.

**ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА
З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернівці - 2023 рік

УДК

*Друкується за ухвалою Вченої ради
факультету педагогіки, психології та соціальної роботи
Чернівецького національного університету імені Юрія
Федьковича
(протокол № 6 від 2 лютого 2023 р.)*

Рецензенти:

Мафтин Л.В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Олієвська Н.Д. – вчитель-методист Чернівецького ліцею №20

Шевчук К.Д. (2023) Еколого-краєзнавча робота з учнями початкових класів. Методичні рекомендації. Чернівці: Чернівецький національний університет, 45 с.

Методичні рекомендації орієнтовані на опанування студентами спеціальності 013 Початкова освіта особливостей організації та здійснення еколого-краєзнавчої роботи з учнями початкової школи. Звертається увага на специфіку здійснення еколого-краєзнавчої роботи під час освітнього процесу початкової школи в позаурочній діяльності та позакласній роботі. Подано систему практичних робіт, індивідуально-дослідних завдань, що дають можливість студентам практично зорієнтувати отримані знання.

Методичні рекомендації адресовано студентам, викладачам закладів вищої освіти, учителям закладів загальної середньої освіти.

© Чернівецький національний університет, 2023

© Кристина Шевчук 2023

Анотація дисципліни

Еколого-краєзнавча робота є складовою частиною географічної науки з усіма притаманними їй методами дослідження. Воно відіграє провідну роль в осягненні учнівською молоддю взаємозв'язків між природою, населенням та господарством, пізнанні рідного краю, є запорукою вивчення та подальшого екологічно доцільного використання навколишнього середовища. Екологічне краєзнавство - сходинка до пізнання екології рідного краю, реалізації інтересів у вивченні навколишнього природного середовища рідного краю, України та світу, формування туристсько-спортивних та краєзнавчих знань, умінь і навичок засобами позашкільної освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є зміст та особливості природничо-краєзнавчої роботи в початковій ланці освіти.

В структурі професійної підготовки майбутніх фахівців дана дисципліна вирішує розв'язання наступних **завдань**:

- формування у майбутніх вчителів навичок і вмінь здійснення природничо-краєзнавчої роботи в процесі вивчення навчальних дисциплін початкової школи та в позаурочній діяльності.
- ознайомлення студентів з методичною системою пізнання молодшими школярами соціального оточення;
- ознайомлення студентів з сутністю громадянської освіти в початкових класах;
- формування умінь організувати навально-виховний процес з включенням до нього природничо-краєзнавчої роботи.
- розвиток у майбутніх вчителів початкових класів педагогічного та аналітичного мислення, творчого підходу до вирішення педагогічних ситуацій, що складаються у процесі педагогічної діяльності,

- формування умінь студентів приймати найоптимальніші рішення у відповідності до педагогічних закономірностей, принципів педагогічного процесу.

Мета навчальної дисципліни: формування базових компетентностей студентів засобами екологічного красзнавства, система знань студентів про загальні основи організації природничо-красзнавчої роботи в початковій школі.

Результати навчання

Компетентності з освітньо-професійної програма - Початкова освіта

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до використання та інтеграції предметних знань (філологічних, математичних, природничо-наукових, технологічних, мистецьких, суспільствознавчих тощо), що є базовими для реалізації змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти.

Види предметних компетентностей: філологічна, математична, технологічна, природничо-наукова, мистецька.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-7. Здатність до добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів, визначених у Державному стандарті початкової освіти.

СК-10. Здатність до забезпечення в освітньому середовищі сприятливих умов для кожного молодшого школяра залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

Програмні результати навчання

ПР-04. Збирати, інтерпретувати та застосовувати інформацію, критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.

ПР-07. Використовувати академічні предметні знання (філологічні, математичні, природничо-наукові, технологічні, мистецькі, суспільствознавчі тощо) та трансформувати їх у різні форми.

ПР-10. Планувати та організовувати освітній процес у початковій школі, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів початкової школи.

ПР-14. Організувати освітній простір безпечно, проектувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу

ПР-15. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

Конкретизовані результати навчання з курсу «Еколого-краєзнавча робота в початковій школі»

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати :

- сутність та загальну характеристику поняття «краєзнавство» та похідних від нього категорій: «краєзнавча діяльність», «природничо-краєзнавча робота»;
- сутність процесу формування особистості та психолого-педагогічні особливості молодшого школяра;
- історію виникнення та розвитку становлення краєзнавчих напрямів знань;
- основні закономірності та принципи здійснення еколого -краєзнавчої роботи в початковій школі;
- основні напрями змісту еколого-краєзнавчої роботи в системі загальної середньої освіти.

вміти :

- аналізувати педагогічні явища, процеси, факти із застосуванням теоретичних положень педагогіки й досвіду практики здійснення еколого-краєзнавчої роботи;
- здійснювати різні напрями еколого-краєзнавчої діяльності у роботі з школярами в умовах школи та позашкільних закладів освіти;
- вміло будувати взаємостосунки з учнями, батьками, колегами у процесі природничо-краєзнавчої роботи.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	
Денна	3-й	6	3,5	150	30	15	15		45	залік
Заочна	3-й	6	3,5	150	10				95	залік

Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма						заочна форма			
	У	у тому числі					У	Л	С.р.	
		Л	С	П	і н д	С.р				
С Б О Г о						С Б О Г о	Л	С.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9.	10	
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ</i>										
<u>Тема 1.</u> Краєзнавство як важливий напрям освітнього процесу початкової школи.	11 год.	2 год.	4 год.				5 год.	16 год.	1 год.	15 год.
<u>Тема 2.</u> Історія розвитку і становлення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства.	13	4 год.	4 год.				5 год.	16 год.	1 год.	15 год.

<u>Тема 3.</u> Основні напрями та форми краєзнавчої роботи в початковій школі.	19	6 год.	6 год.	2 год.		5 год.	17 год.	2 год.	15 год.
Модульна контрольна робота 1.	2 год.	2 год.							
Разом за змістовим модулем 1	45 год.	14	14 год.	2 год.		15 год.	49 год.	4 год.	45 год.
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</i>									
<u>Тема 4.</u> Зміст та організація еколого-краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи.	22 год.	6 год.	1 год.	5 год.		10 год.	22 год.	2 год.	20 год.

<u>Тема 5.</u> Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в позаурочній діяльності.	18 год.	4 год.		4 год.		10 Год.	22 год.	2 год.	20 год.
<u>Тема 6.</u> Позакласна еколого-краєзнавча робота в початковій ланці освіти.	18 год.	4 год.		4 год.		10 год.	12 год.	2 год.	10 год.
Модульна контрольна робота 2.	2 год.	2 год.							
Разом за змістовим модулем 2	60 год.	16 год.	1 год.	13 год.		30 год.	56 год.	6 год.	50 год.
Усього годин	105 год.	30 год.	15 год.	15 год.		45 год.	105 год.	10 год.	95 год.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Теоретичні засади еколого-краєзнавчої роботи

ТЕМА 1. КРАЄЗНАВСТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ ОСВІТНЬО-ВІХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Поняття про краєзнавство як освітньо-виховний напрям. Предмет, завдання та категорії краєзнавства. Функції краєзнавства. Принципи еколого-краєзнавчої роботи. Зв'язок краєзнавства з іншими науками.

ТЕМА 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І СТАНОВЛЕННЯ КРАЄЗНАВСТВА НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Зародження краєзнавчого напрямку. Основні етапи розвитку і становлення краєзнавства як наукової системи. Краєзнавчі розвідки за часів Київської Русі, козацької педагогіки, братських шкіл. Дослідження краєзнавчого змісту у працях науковців та педагогів – класиків. Сучасний стан розвитку краєзнавства в науці та шкільній практиці.

ТЕМА 3. Основні напрями та форми краєзнавчої роботи в початковій школі

Характеристика основних напрямів та форм краєзнавчої роботи в початковій ланці освіти. Аналіз літературного напрямку краєзнавства. Характеристика історичного напрямку краєзнавства. Зміст і значення мистецького напрямку краєзнавства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі

ТЕМА 1. Зміст та організація еколого-краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи

Місце краєзнавчого матеріалу в загальноосвітніх дисциплінах початкової школи. Аналіз нормативних документів в контексті реалізації завдань краєзнавства. Методи еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі. Основні форми здійснення краєзнавчої діяльності в урочний час. Особливості підготовки вчителя початкових класів до здійснення природничо-краєзнавчої роботи.

ТЕМА 2. Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в позаурочній діяльності

Характеристика форм позаурочної діяльності природничо-краєзнавчого змісту. Місце краєзнавчого відділу в класній кімнаті. Самостійні спостереження та краєзнавчі розвідки еколого-краєзнавчого змісту.

ТЕМА 3. Позакласна еколого-краєзнавча робота в початковій ланці освіти

Індивідуальна, групова та масова еколого-краєзнавча діяльність. Краєзнавчо-туристична робота в початковій школі. Особливості роботи еколого-краєзнавчих гуртків та клубів. Діяльність шкільних краєзнавчих музеїв.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	<u>Назва теми</u>	К-сть год.
	<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади еколого-краєзнавчої роботи.</i>	14 год.
1	<p>ТЕМА 1. Краєзнавство як важливий напрям освітньо-виховного процесу.</p> <p style="text-align: center;"><i>План</i></p> <p>1.Трактування «краєзнавства» у науковій літературі</p> <p>2. Джерела краєзнавства.</p> <p>3. Місце краєзнавства в сучасній освіті</p> <p><u>Завдання:</u></p> <p>1. Аналіз різні підходи до трактування краєзнавча робота.</p> <p>2. Визначення ролі і місця краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи.</p> <p>3.Співвідношення понять: «краєзнавство», «краєзнавча робота», «еколого-краєзнавча робота».</p> <p>4. Оформлення порівняльної таблиці «Трактування науковцями поняття «краєзнавство».</p> <p>5. Складання логічного ланцюга похідних понять краєзнавства.</p> <p>6. Складання асоціативного куща «Народознавство – українознавство – краєзнавство».</p>	4 год.

2	<p>ТЕМА 2. Історія розвитку і становлення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства.</p> <p style="text-align: center;"><i>План</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення і розвиток краєзнавства як науки. 2. Доля краєзнавства у ХХ столітті. 3. Науково-методичне обґрунтування необхідності краєзнавчої роботи в загальноосвітній школі на прикладі історичного розвитку <p><u>Завдання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складання бібліографічного показника сучасної періодичної преси в сфері розвідок краєзнавчого характеру. 2. Опис основних історичних етапів розвитку і становлення краєзнавчої роботи в табличному чи схематичному вигляді. 2. Складання стислого історичного нарису розвитку краєзнавства. 3. Дослідження краєзнавчого змісту у працях науковців та педагогів – класиків (оформлення довільне) 	4 год.
3	<p>ТЕМА 3. Основні напрями та форми краєзнавчої роботи в початковій школі.</p> <p style="text-align: center;"><i>План</i></p> <p>Укрупнення лекційного матеріалу. Складіть сутнісну характеристику літературному напрямку краєзнавства. Складіть сутнісну характеристику історичного напрямку краєзнавства.</p>	6 год.

	<p>Складіть сутнісну характеристику мистецтвознавчого напрямку краєзнавства.</p> <p>Складіть сутнісну характеристику природничого напрямку краєзнавства.</p> <p><u>Завдання:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складання демонстраційної папки «Природниче (екологічне) краєзнавство мого краю». 2. Складання демонстраційної папки «Літературне краєзнавство мого краю». 3. Складання демонстраційної папки «Історичне краєзнавство мого краю». 4. Складання демонстраційної папки «Мистецтвознавче краєзнавство мого краю». 5. Складання словника діалектів регіону. 	
	<p><i>Змістовий модуль 2. особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі</i></p>	<p>1 год.</p>
	<p>ТЕМА 4. Зміст та організація еколого-краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи.</p> <p style="text-align: center;"><i>План</i></p> <p>Укрупнення лекційного матеріалу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місце краєзнавчого матеріалу в загальноосвітніх дисциплінах початкової школи. 2. Аналіз нормативних документів в контексті реалізації завдань краєзнавства. 3. Методи еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі. 	<p>1 год.</p>

	<p>4. Основні форми здійснення краєзнавчої діяльності в урочний час.</p> <p>5. Особливості підготовки вчителя початкових класів до здійснення еколого-краєзнавчої роботи.</p> <p><u>Завдання:</u></p> <p>1. Аналіз змісту освітніх галузей початкової школи щодо реалізації краєзнавчого принципу навчання.</p> <p>2. Складання методичного інструментарію організації еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі (покласно).</p> <p>3. Складання алгоритму підготовки вчителя до здійснення еколого-краєзнавчої роботи.</p>	
--	---	--

Семінарське заняття – це живий, творчий процес і його не можна запрограмувати в усіх деталях, але викладачу слід добре продумати кожен етап заняття. За характером семінарські заняття поділяються на випереджальні, навчальні, узагальнюючі (підсумкові).

Важливу роль у підвищенні ефективності семінарського заняття відіграють підготовка та технологія його проведення. Викладач стежить за тим, щоб під час семінару була створена атмосфера доброзичливості та взаємної довіри, вільного обміну думками, співробітництва та співдружності. Доцільно поставити на занятті проблемне питання, викликати розгортання мікро дискусій, а завершити семінар підбиттям підсумків обговорюваної теми та оцінюванням знань студентів. Семінарські заняття різних типів сприяють розвитку мислення студентів. Саме тут формується і закріплюється вміння виступати

в ролі оповідувачів і опонентів, доводити, заперечувати чи підтримувати, відстоювати власну точку зору. Всі інші завдання семінару – повторення і закріплення знань, контроль – повинні підпорядковуватися цій головній меті. Семінарське заняття сприяє інтенсивній самостійній роботі студентів, формує в них вміння працювати з додатковою літературою.

З-поміж традиційних видів навчальної діяльності студентів з курсу «Еколого-краєзнавча робота з учнями початкових класів» (конспектування та захист питань плану семінарського заняття, виконання домашніх завдань, захист ІНДЗ) є й специфічні, які вирізняють практичні особливості методики викладання будь-якого навчального предмету початкової школи:

- аналіз періодичної преси;
- створення мультимедіа презентацій;
- візуалізація теоретичного матеріалу;
- презентація власних проєктів.

Алгоритм опрацювання періодичної преси

1. Знаходження джерела (статті) відповідно до теми заняття.
2. Читання стаття.
3. Визначення основних акцентів.
4. Складання анотації до статті.

Види діяльності на семінарському занятті

- аналіз періодичної преси;
- тестування;
- усне опитування;
- візуалізація теоретичного матеріалу;
- робота на індивідуальних картках;
- захист результатів ІНДЗ.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	<u>Назва теми</u>	К-сть год.
	<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади еколого-краєзнавчої роботи.</i>	2 год.
1	<p>ТЕМА 3. Основні напрями та форми краєзнавчої роботи в початковій школі.</p> <p><u>Завдання:</u></p> <p>1. Складання інтелект карти «Напрями краєзнавства».</p> <p>2. Презентація індивідуального проекту «Мій рідний край».</p>	2 год.
	<i>Змістовий модуль 2. особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі</i>	13 год.
2	<p>ТЕМА 4. Зміст та організація еколого-краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи.</p> <p><u>Завдання:</u></p> <p>1. Добір краєзнавчого матеріалу для проведення уроків мовно-літературної, математичної, природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей (по класно).</p> <p>2. Складання планів-конспектів уроків початкової школи з використанням та інтегруванням краєзнавчого матеріалу.</p>	5 год.

	<p>3. Складання плану роботи гуртка краєзнавчого спрямування.</p> <p>4. Оформлення краєзнавчого відділу в класній кімнаті (мультимедіа презентація).</p> <p>5. Демонстраційний майданчик.</p>	
3	<p>ТЕМА 5. Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в позаурочній діяльності.</p> <p><u>Завдання:</u></p> <p>1. Складання плану-конспекту свята краєзнавчої тематики.</p> <p>2. Складання плану краєзнавчого гуртка (тема за вибором) (покласно).</p> <p>3. Демонстраційний майданчик.</p>	4 год.
4	<p>ТЕМА 6. Позакласна еколого-краєзнавча робота в початковій ланці освіти.</p> <p><u>Завдання:</u></p> <p>1. Складання алгоритму зустрічі з видатними митцями краю.</p> <p>2. Складання свята (масового виховного заходу) на краєзнавчу тематику (покласно).</p> <p>3. Демонстраційний майданчик.</p>	4 год.

Специфічними формами організації практичних занять з курсу «Екологокраєзнавча робота з учнями початкових класів» є:

- складання і презентація конспектів уроків;
- професійне моделювання (демонстраційний майданчик).

Складання і презентація конспектів уроків

Даний вид діяльності включає два етапи: складання конспекту уроку та його презентація (часткова чи повна).

Складання конспекту уроку складний процес, що складається з таких стадій:

- визначення теми уроку в структурі загального розділу, виокремлення на цій основі його особливостей;
- формулювання мети уроку;
- визначення необхідного обладнання;
- складання плану уроку відповідно до його типу;
- врахування інтеграції матеріалу з різних освітніх галузей початкової школи;
- визначення необхідних методів навчання, засобів та форм навчальної діяльності;
- повторне аналіз плану уроку з урахуванням вимог часу, рівня підготовленості класу, власних професійних можливостей;
- насичення уроку додатковою цікавою інформацією;
- вплетіння в структуру уроку сучасних інноваційних технологій.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота студентів реалізується у вигляді аудиторної самостійної роботи і позааудиторної самостійної роботи.

Форми аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів визначаються змістом навчальної дисципліни, ступенем підготовленості студентів.

Конкретні форми самостійної роботи студентів, їх зміст і характер з курсу «Еколого-краєзнавча робота з учнями початкових класів» визначається з урахуванням встановленого обсягу самостійної роботи, специфіки дисципліни, складності засвоєння окремих тем (розділів, модулів).

Аудиторна самостійна робота з дисципліни виконується студентами у час навчальних занять за завданням викладача, і під його безпосереднім керівництвом. Аудиторна самостійна робота студентів включає наступні форми:

- виконання аудиторної контрольної роботи;
- виконання індивідуальних і групових завдань викладача;
- розв'язання практичних завдань;
- розбір педагогічних ситуацій;
- вивчення нормативних та інших матеріалів;
- використання довідкової літератури;
- читання і аналіз текстів (методичної, навчальної літератури);
- інші форми, передбачені робочою програмою дисципліни.

Позааудиторна самостійна робота студентів – планована навчальна діяльність студентів, що виконується ними поза аудиторними заняттями, самостійно, за завданням викладача без його безпосередньої участі. Позааудиторна самостійна робота студентів включає наступні форми:

- підготовка до практичних занять;
- підготовка до лекцій;
- розробка сценарію ділової гри, плану дискусії, круглого столу;
- виконання практичних завдань (вирішення завдань, розбір ситуації)
- виконання позааудиторної контрольної роботи;
- конспектування джерел;
- анотування, рецензування тексту;
- робота з електронними ресурсами;
- читання навчальної літератури, текстів лекцій;
- підготовка та написання рефератів, есе, повідомлень;
- складання презентацій;
- складання портфоліо домашніх завдань.

Завдання викладача з організації самостійної роботи студента полягають в наступному:

- інформування студентів про розділи (теми) дисципліни, яку вони викладають, які будуть вивчені студентом самостійно;
- інформування про форми самостійної роботи, терміни виконання і форми контролю;
- розробка та інформування завдань для самостійної роботи;
- проведення консультацій студентів з питань виконання завдань;
- контроль ходу виконання і результатів самостійної роботи.

Самостійна робота студентів з даної дисципліни навчального плану повинна забезпечити:

- Системність знань та засобів навчання;
- Володіння розумовими процесами;
- Мобільність і критичність мислення;
- Володіння засобами обробки інформації;
- Здібність до творчої праці.

Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
		ДФН/ЗФН
		45 год./95 год.
	<i>Змістовий модуль 1. теоретичні засади еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі</i>	15 год./45 год.
1	Краєзнавство як важливий напрям освітнього процесу початкової школи.	5 год./15 год.
2	Історія розвитку і становлення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства.	5 год./15 год.
3	Основні напрями та форми еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.	5 год./15 год.
	<i>Змістовий модуль 2. особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі</i>	30 год./50 год.
4	Зміст та організація еколого-краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи.	10 год./20 год.
5	Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в позаурочній діяльності.	10 год./20 год.
6	Позакласна еколого-краєзнавча робота в початковій ланці освіти.	10 год./10 год.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні засади еколого-краєзнавчої роботи

1. Складання рубрики «Віхи розвитку і становлення краєзнавчого напрямку в Україні».
2. Складання інформаційної папки «Літературне краєзнавство мого краю».
3. Складання інформаційної папки «Історичне краєзнавство мого краю».
4. Складання інформаційної папки «Мистецтвознавче краєзнавство мого краю».
5. Аналіз архівного джерела (оформлення та захист за вибором студента).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі

6. 1. Складання порівняльної таблиці «Вміст краєзнавчого матеріалу в підручниках початкової школи».
7. 2. Створення проекту «Мій рідний край».
8. 3. Складання тематики проєктів для учнів початкової школи природничо-краєзнавчого спрямування.
9. 4. Планування роботи краєзнавчо-туристичних походів в початковій школі.
10. 5. Складання плану роботи клубу краєзнавчого спрямування.
11. 6. Аналіз діяльності позашкільних організацій природничо-краєзнавчого спрямування.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(теоретична частина дослідження)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	1 бали
2.	Складання плану дослідження	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	1 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	2 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		10 балів

Практична частина дослідження:

20-176. – завдання виконано у повному обсязі, без помилок;

16- 10 б. – завдання виконано у повному обсязі , але упущені окремі деталі;

9-6 б.– відповіді на запитання даються не в повному обсязі, мають місце помилки;

5-16. – на запитання студента дає неправильні відповіді.

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	28-30	Відмінно
Достатній	22-27	Добре
Середній	16-21	Задовільно
Низький	0-15	Незадовільно

Якщо при перевірці в ІНДЗ не виявлено суттєвих фахових помилок, оформлення її відповідає вимогам, то така робота може бути прийнята без захисту з оцінкою «відмінно». У всіх інших випадках ІНДЗ захищається автором з виставленням відповідної оцінки в межах до 30 балів.

ВІДМІННО, що відповідає 28-30 балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам.

ДОБРЕ, що відповідає 22-27 балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повному обсязі і вона не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

ЗАДОВІЛЬНО, що відповідає 16-21 балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання

даються не в повному обсязі.

НЕЗАДОВІЛЬНО, що відповідає 0-15 балам, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студента дає неправильні відповіді.

Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Методи контролю

Методи усного контролю	Методи письмового контролю	Методи практичної перевірки	Інноваційні методи контролю
Усне індивідуальне опитування	Тестування	Проведення дослідів	Інтерактивні методи контролю
Фронтальне індивідуальне опитування	Робота на індивідуальних картках	Виконання практичних робіт	Контроль в режимі дистанційного навчання
Усна доповідь	Самостійна робота		Контроль в режимі он-лайн
Захист проектів	Термінологічних диктантів		Демонстраційний майданчик

Критерії поточної оцінки знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії оцінки
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст

	<p>під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.</p>
2	<p>Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом.</p> <p>Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.</p>
1	<p>Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.</p>

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, навели власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з даної теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем розглядуваної теми.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену робочою програмою. Головна мета есе – це самостійне викладення студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх,

коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота					
Змістовий модуль №1 <i><u>Теоретичні засади</u></i> <i><u>еколого-краєзнавчої</u></i> <i><u>роботи в початковій</u></i> <i><u>школі</u></i>		Змістовий модуль № 2 <i><u>Особливості</u></i> <i><u>здійснення еколого-</u></i> <i><u>краєзнавчої роботи в</u></i> <i><u>початковій школі</u></i>		Залік	Сума
Т1	Краєзнавство як важливий напрям освітньо-виховного процесу	Т3	Основні напрями та форми краєзнавчої роботи в початковій школі		
10		Т2	Історія розвитку і становлення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства		
10		Т4	Зміст та організація еколого краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи		
10		Т4	Зміст та організація еколого краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи		
10		Т5	Особливості здійснення еколого-краєзнавчої роботи в позааудиторній діяльності		
				<u>40</u>	
					<u>100</u>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Теоретичні питання

1. Охарактеризуйте різні підходи до трактування поняття «краєзнавча робота».
1. Визначте роль і місце краєзнавчої роботи в навчально-виховному процесі початкової школи.
2. З'ясуйте співвідношення понять: «краєзнавство», «краєзнавча робота», «еколого-краєзнавча робота».
3. Опишіть основні історичні етапи розвитку і становлення краєзнавчої роботи.
4. Складіть сутнісну характеристику літературному напрямку краєзнавства.
5. Складіть сутнісну характеристику історичного напрямку краєзнавства.
6. Складіть сутнісну характеристику мистецтвознавчого напрямку краєзнавства.
7. Складіть сутнісну характеристику природничого напрямку краєзнавства.
8. Складіть сутнісну характеристику етнографічного напрямку краєзнавства.
9. Складіть сутнісну характеристику архітектурного напрямку краєзнавства.
10. Складіть сутнісну характеристику фольклорного напрямку краєзнавства.
11. Складіть сутнісну характеристику географічного напрямку краєзнавства.
12. Опишіть спрямування програми початкової школи в руслі розв'язання краєзнавчих завдань.
13. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі історичного напрямку краєзнавства.

14. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі літературного напрямку краєзнавства.
15. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі мистецтвознавчого напрямку краєзнавства.
16. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі етнографічного напрямку краєзнавства.
17. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі природничого напрямку краєзнавства.
18. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі географічного напрямку краєзнавства.
19. Розкрийте шляхи реалізації в початковій школі архітектурного напрямку краєзнавства.
20. Проаналізуйте нормативні документи щодо реалізації в початковій школі краєзнавчого напрямку.
21. Розкрийте можливості предметів початкової школи щодо реалізації завдань краєзнавчої роботи.
22. Опишіть принципи реалізації еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.
23. Визначте завдання еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.
24. Проаналізуйте зміст підручників початкової школи щодо вмісту в них краєзнавчого матеріалу.
25. Опишіть методи еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.
26. Опишіть форми еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.
27. Розкрийте особливості організації позакласної роботи еколого-краєзнавчого напрямку.
28. Розкрийте особливості організації позаурочної роботи еколого-краєзнавчого напрямку.

29. Опишіть діяльність гуртка краєзнавчого спрямування.
30. Опишіть діяльність дитячих організацій краєзнавчого спрямування.
31. Визначте місце краєзнавчого матеріалу в загальноосвітніх дисциплінах початкової школи.
32. Охарактеризуйте використання інтерактивних методів навчання з метою реалізації в початковій школі еколого-краєзнавчої роботи.
33. Розкрийте можливості використання наочних методів навчання з метою реалізації в початковій школі еколого-краєзнавчої роботи.
34. Розкрийте можливості використання словесних методів навчання з метою реалізації в початковій школі еколого-краєзнавчої роботи.
35. Розкрийте можливості використання практичних методів навчання з метою реалізації в початковій школі еколого-краєзнавчої роботи.
36. Опишіть масові форми позакласної краєзнавчої роботи в початковій школі.
37. Опишіть групові форми позакласної еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.
38. Опишіть індивідуальні форми еколого-позакласної краєзнавчої роботи в початковій школі.
39. Опишіть виховний потенціал зустрічей з письменниками рідного краю.
40. Опишіть виховний потенціал виготовлення літературних стіннівок.
41. Опишіть виховний потенціал організації екскурсій до краєзнавчих музеїв.

42. Опишіть виховний потенціал вивчення гідрологічних, геологічних, метеорологічних особливостей рідного краю.
43. Опишіть виховний потенціал робота з картографічним матеріалом, путівниками, посібниками з історії рідного краю.
44. Опишіть виховний потенціал розробки екскурсійного маршруту рідним краєм.
45. Опишіть виховний потенціал збирання і вивчення місцевих пам'яток усної народної творчості.
46. Опишіть виховний потенціал вивчення історії свого населеного пункту.
47. Опишіть виховний потенціал відвідування картинних галерей, художніх виставок.
48. Опишіть виховний потенціал вивчення творчості місцевих композиторів, співаків, акторів драмтеатру.
49. Опишіть виховний потенціал вивчення етнічних груп і спільнот, які є або були на території рідного краю.
50. Розкрийте форми позаурочної еколого-краєзнавчої роботи в початковій школі.
51. Розкрийте можливості використання еколого-краєзнавчого матеріалу на уроках української мови.
52. Розкрийте можливості використання краєзнавчого матеріалу на уроках літературного читання.
53. Розкрийте можливості використання краєзнавчого матеріалу на уроках математики.
54. Розкрийте можливості використання краєзнавчого матеріалу на уроках «Я досліджую світ».
55. Розкрийте можливості використання краєзнавчого матеріалу на уроках образотворчого мистецтва.

Практичні питання

1. Складіть план виховного заходу краєзнавчої тематики для учнів 1-го класу.
2. Складіть план виховного заходу краєзнавчої тематики для учнів 2-го класу.
3. Складіть фрагмент-уроку української мови – контроль, корекція та закріплення раніше вивченого матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
4. Складіть фрагмент-уроку «Я досліджую світ» – контроль, корекція та закріплення раніше вивченого матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
5. Складіть фрагмент-уроку математики – контроль, корекція та закріплення раніше вивченого матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
6. Складіть фрагмент-уроку української мови – вивчення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
7. Складіть фрагмент-уроку літературного читання – вивчення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
8. Складіть фрагмент-уроку «Я досліджую світ» – вивчення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
9. Складіть фрагмент-уроку образотворчого мистецтва – вивчення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
10. Складіть фрагмент-уроку української мови – закріплення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.

11. Складіть фрагмент-уроку літературного читання – закріплення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
12. Складіть фрагмент-уроку «Я досліджую світ» – закріплення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
13. Складіть фрагмент-уроку образотворчого мистецтва – закріплення нового матеріалу із застосуванням краєзнавчого матеріалу.
14. Складіть зміст бесіди краєзнавчої тематики.
15. Опишіть вимоги до оформлення краєзнавчого кутка в класній кімнаті.
16. Наведіть приклади дидактичних ігор краєзнавчої тематики.
17. Складіть перелік тем дитячих проєктів краєзнавчої тематики та доведіть необхідність їх створення.
18. Наведіть приклади використання на уроках початкової школи практичних методів навчання з метою реалізації краєзнавчої роботи.
19. Наведіть приклади використання на уроках початкової школи засобів усної народної творчості з метою реалізації краєзнавчої роботи.
20. Наведіть приклади використання на уроках початкової школи словесних методів навчання з метою реалізації краєзнавчої роботи.

Підсумковий контроль знань студентів

Підсумковий модульний контроль знань студентів означає поступове накопичення балів від одного поточного модульного контролю до іншого в кінцевому рахунку отримання загального підсумкового балу.

Критерії оцінки знань з дисципліни на заліку

1. Тестове завдання (оцінюється від 0 до 30 балів).

Тестування проходить в письмовій формі або з використанням комп'ютерних засобів. Учень отримує певну кількість тестових завдань (30 завдань). На виконання виділяється фіксований час в залежності від кількості завдань. Оцінка виставляється в залежності від відсотка правильно виконаних завдань.

2. Друге завдання практичного характеру і оцінюється в і д 0 до 10 балів.

Залік націлений на комплексну перевірку освоєння дисципліни. Оцінюється володіння матеріалом, його системне освоєння, здатність застосовувати потрібні знання, навички та вміння при аналізі проблемних ситуацій і вирішенні практичних завдань.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Екологічне краєзнавство: Словник основних понять / Автор-укл.: Калниш А.І. Запоріжжя: КЗ «Центр туризму» ЗОР, 2017. 25., іл.
- Іванчук М.Г., Шевчук К.Д. Виховний потенціал рідного краю (виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до природи рідного краю): навч. посібник. Чернівці. 2010. 240 с.
- Історичне краєзнавство. Напрями та методи історикокраєзнавчих досліджень : курс лекцій / В. Є. Голубко, А. В. Середяк, Р. Я. Генега та ін. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 304 с.
- Коляда І. Краєзнавство в системі освіти і виховання в Україні : курс лекцій, 2016. 143с.
- Кононенко П. Українознавство: конспект лекцій. К.: МАУП, 2005. 383с.
- Концепція краєзнавчої освіти та виховання (шкільної, позашкільної, вищої педагогічної) / Укл. В.В. Обозний. К.: Наук. світ, 2000. 47с.
- Костриця М.Ю. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: [навч. посіб. для студ. пед. навч. закл.]. К.: Вища шк., 1995. 221, [2] с.
- Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: [навч. посіб. для студ. геогр. фак. ун-Лисенко Н.В. Етнопедагогіка: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ:Плай, 2003. 86с.
- Люріна Т.І., Молодиченко В.В., Танана С.М. Організація краєзнавчої роботи в початковій школі: метод. посібник для студентів. Мелітополь: «Мелітополь», 2006. 218 с.
- Обозний В.В. Краєзнавча підготовка вчителя: теоретичні і організаційно-практичні аспекти / За ред. проф. Л.П. Вовк. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. 254 с.
- Кузьма-Качур М.І., Горват М.В. Основи краєзнавства: навч. посібн. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с.
- Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ О. П. Реєнта. Х. : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2016. 276 с.

Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навчальний посібник. Київ; Кам'янець-Подільський: Кондор, 2011. 338 с.

Байтеряков О.В. Система підготовки організаторів краєзнавчо-туристичної роботи // Рідна школа. 2004. № 1. С. 17-25.

Бурлака О. Формування національної свідомості засобами українознавства // Крайова освіта. 2001. № 13. С. 6.

Волощук В. Формування краєзнавчих картографічних понять у курсі «Рідний край» // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2011. №47. С.8.

Гнилуша Н. Практична спрямованість еколого-краєзнавчої підготовки майбутніх учителів // Рідна шк. 2000. №9. С.46-47

Гуменюк Г. Краєзнавство в українських гімназіях Галичини (початок ХХ ст.) // Шлях освіти. 2003. №2. С.46-50.

Зюзіна Т. Курс україно- і народознавства: шляхи становлення // Рідна шк. 2001. №3. С. 17.

Костриця М.Ю. Географічне краєзнавство: поступ у III тисячоліття // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2002. №2. С.-3.

Мафтин Лариса. Українознавчі засади формування особистості майбутнього вчителя початкової школи: історико-пед. аспект // Наук. вісн.Чернів. у-ту: зб. наук. пр. Педагогіка та психологія. Чернівці, 2004. Вип. 210. С.110-119.

Міщенко Т.М. Краєзнавча підготовка студентів у навчально-виховному процесі вузу // Наук. зап. Тернопіль. держ. пед. ун-ту імені Володимира Гнатюка. 2000. №2. С.100-103.

Тімець О. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства // Рідна шк. 2002. №8/9. С.57-59.

Тімець О.В. Краєзнавство і туризм: [навч. посіб.]. К.: Знання, 1999. 120с.

Шевчук К. Краєзнавство як важливий компонент формування особистості // Науковий вісник Чернівецького університету.

Педагогіка та психологія: зб. наук. праць. Чернівці, 2005. Вип. 244. С. 202-205.

Шевчук К. Підготовка майбутніх вчителів до формування у молодших школярів ціннісного ставлення до рідного краю // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія: зб. наук. праць. Чернівці, 2007. Вип. 362. С. 206-212.

Шевчук К.Д., Наталія Красій. Формування екологічної культури молодших школярів.// Матеріали наукової конференції Чернівецького національного університету (25-27 квітня 2017 року). Педагогічні науки. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. С.159-160.

Шевчук Кристина, Бигар Ганна, Предик Аліна. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації краєзнавчої роботи/ Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 2 (96). С.215-224. (Copernicus). ISSN 2414-9799 (Online), ISSN 2312-5993 (Print)

https://pedscience.sspu.edu.ua/?page_id=1326

<https://pedscience.sspu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/06/220%D0%A4%D0%98%D0%9D%D0%90%D0%9B%D1%81%D0%B1%D1%80%D1%83%D1%94%D0%B2%D0%B0.pdf> Категорія Б (від. 02.07.2020) <http://nfv.ukrintei.ua/view/5b1925e27847426a2d0ab590>

Шевчук К.Д., Іванчук М.Г., Бигар Г.П., Предик А.А. Технології навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі: метод. рекомендації. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2021.60 с. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1901>

Шевчук К.Д. Методика навчання природничої освітньої галузі. Методичні рекомендації. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2021. 52 с. <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1911>

Шевчук Кристина, Тирон Оксана. Особливості розвитку у молодших школярів ціннісного ставлення до природи./Збірник

наукових праць Уманського державного педагогічного університету, Випуск.3, 2021, 170-179. (фаховий збірник категорії Б).<http://znp.udpu.edu.ua/article/view/241766>

Тімець О. Значення краєзнавства на різних етапах розвитку суспільства / Оксана Тімець // Рідна шк. – 2002. - №8/9. – С.57-59.

Гнилуша Н. Практична спрямованість еколого-краєзнавчої підготовки майбутніх учителів / Ніна Гниліша // Рідна шк. – 2000. - №9 – С.46-47

Тронько П.Т. Краєзнавство як складова навчально-виховного процесу// Краєзнавство–2011.–№ 3–5-9 с.

Треф'як Я.І. Методика краєзнавчої роботи в школі // Історія в школах України. – 2002. – №1–33-37 с.

Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи: Наук. збірник. – К.: Академія, 2013. – 232 с.

Кушнір Л., Гомля Л. Особливості проведення краєзнавчої роботи в школі// Витоки педагогічної майстерності. - 2012. - № 10. - с. 166 — 169.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87). URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>

2. Нова українська школа. Веб-ресурс НУШ. URL : <http://nus.gov.ua/>

3. Електронна бібліотека підручників: <http://studentam.kiev.ua/>

4. Електронні бібліотеки: <http://dir.meta.ua/ua/science-education/e-libraries/>

5. Методичні розробки, навчальні програми, олімпіади : <http://edu.ukrsat.com/>

6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : <http://nbuv.gov.ua>

7. Освітній портал – каталог освітніх ресурсів, новини освіти, вищі навчальні заклади України : <http://osvita.org.ua>

8. Портал, присвячений проблемам впровадження нових технологій в галузі початкової, середньої освіти України (Інформатика, підручники, матеріали, застосування комп'ютерів на уроках математики, іноземної мови, деяка інформація з Міністерства освіти та науки України, олімпіади, періодика) : <http://school.kiev.ua/>

9. Початкова школа. Вчитель - вчителю. Вчитель – учню. Вчитель – батькам. Поради шкільного психолога : <http://teacher.at.ua/>

Кристина Шевчук

**ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА
З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**
Методичні рекомендації